

UČINKOVITO PROVOĐENJE PRETHODNOG POSTUPKA

Dr. sc. Juraj Brozović*

UDK 347.937(497.5)

<https://doi.org/10.30925/zpfsr.43.3.8>

Ur.: 4. travnja 2022.

Pr.: 12. srpnja 2022.

Izvorni znanstveni rad

Sažetak

Prethodni postupak u hrvatskom postupku postoji više od desetljeća, no istraživanja su pokazala da još uvijek nije ostvario svoju temeljnu funkciju ubrzanja i koncentracije parničnog postupka. To se djelomično može objasniti postupnim i donekle ležernim pristupom reformama koje nisu uvijek učinjene dosljedno i nomotehnički precizno, ali i nepravilnim shvaćanjem smisla toga posebnog stadija u sudskoj praksi, odnosno smisla pojedinih zadaća čije se poduzimanje u sklopu njega očekuje. Svrha je ovog rada primjenom modernih shvaćanja o parničnom postupku (re)interpretirati zakonske odredbe o prethodnom postupku, na temelju rezultata empirijskih istraživanja i dostupne sudske prakse analizirati njihovo shvaćanje i primjenu u sudskoj praksi viših sudova te dati preporuke kako provođenje prethodnog postupka učiniti učinkovitijim u svakom od njegovih podstadija. U nekim dijelovima rada autor se kritički odmiče od postojeće prakse i upozorava na značenje najavljenih izmjena i dopuna Zakona o parničnom postupku iz 2022.

Ključne riječi: prethodni postupak; koncentracija postupka; učinkovitost.

1. UVOD

Zakon o parničnom postupku¹ iz 2008. poznaje prethodni postupak koji bi trebao biti zaseban pripremni stadij u sklopu prvostupanjskog postupka. U komparativnoj literaturi nema dvojbe da je upravo uvođenje takvog stadija važan čimbenik u ubrzanju i koncentraciji postupka,² a to je čini se bila i namjera našega zakonodavca

* Dr. sc. Juraj Brozović, asistent, Pravni fakultet Sveučilišta u Zagrebu; juraj.brozovic@pravo.hr. ORCID: <https://orcid.org/0000-0003-2362-4580>.

1 Zakon o parničnom postupku, Narodne novine, br. 53/91., 91/92., 58/93., 112/99., 88/01., 117/03., 88/05., 02/07., 84/08., 96/08., 123/08., 57/11., 148/11., 25/13., 89/14. i 70/19. (dalje: ZPP).

2 Anna Nylund, „Introduction to the Preparatory Stage of Civil Proceedings“, u: *Current Trends in Preparatory Proceedings. A comparative Study of Nordic and Former Communist Countries*, eds. Laura Ervo i Anna Nylund (Dordrecht, Heidelberg, New York, London: Springer, 2014.), 7-8; Bart Groen, „New Trends in Pre-action. General Report Civil Law“, u: *XIII World Congress of Procedural Law*, eds. Ada Pellegrini Grinover i Petronio Calmon (Rio de Janeiro: Editora Forense, 2007.), 247-249; Marcel Storme, „Tomorrow’s Civil Trial“, u: Marcel Storme *et al.*,

kad je uveden u naše procesno zakonodavstvo.³ Nažalost, visok stupanj koncentracije i veliko ubrzanje postupka nije postignuto,⁴ a o odredbe o prethodnom postupku pretrpjele su znatne izmjene u Noveli ZPP-a iz 2019.,⁵ kao i u najavljenj Noveli ZPP-a iz 2022.⁶

Učinkovito provođenje prethodnog postupka ključno je za tijekom čitavog postupka. Iskustvo pokazuje da dodatno vrijeme uloženo u najranijim stadijima postupka uvelike skraćuje njegovo trajanje u daljnjem tijeku postupka, a onda i njegovo ukupno trajanje.⁷ O razlozima zašto u našoj sudskoj praksi to nije uvijek slučaj može se samo nagađati. Dok se dio krivnje zasigurno može svaliti na lošu nomotehniku i nedomišljena zakonodavna rješenja,⁸ barem dio odgovornosti može se pripisati nevjешtoj primjeni novih odredbi i neshvaćanju njihova smisla. Zbog toga se neovisno o znatnim strukturnim reformama postupka iznova nastavljaju prakse iz ranijih desetljeća.⁹ To uvjetuje potrebu (re)interpretacije odredbi o prethodnom postupku, i to u svjetlu najmodernijih procesnih shvaćanja u Europi i svijetu.

Prethodni postupak kao pripremni stadij treba ostvariti tri osnovne svrhe: okončati spor u najranijem stadiju postupka kad nisu ispunjene sve procesne pretpostavke, odnosno kad uslijed dispozicija (radnji i propuštanja) stranaka već postoje uvjeti za meritorno odlučivanje; zatim pokušati postići mirno rješenje spora u onim predmetima u kojima je to primjerenija metoda rješavanja spora od vođenja parničnog postupka; te naposljetku, u onim predmetima u kojima okončanje spora nije moguće ni mirnim rješanjem spora, jasno odrediti predmet spora i predmet raspravljanja, planirati i kontrolirati prikupljanje procesnog materijala te odrediti način i vremenski slijed raspravljanja na glavnoj raspravi.¹⁰

Iako svrha prethodnog postupka, barem implicitno, odgovara svrsi pripremnih stadija prepoznatoj u inozemnoj literaturi, njegova struktura pokazuje određena

The recent tendencies of development in civil procedure law - between east and west (Vilnius: Vilnius University, 2007.), 21-22.

- 3 Vanja Bilić, „Novela Zakona o parničnom postupku iz 2013.“, *Informator* 61, br. 6156 (2013): 1.
- 4 Juraj Brozović, „Je li prethodni postupak doveo do koncentracije i kraćeg trajanja parničnog postupka?“, *Zbornik Pravnog fakulteta u Zagrebu* 71, br. 5 (2021): 750-754.
- 5 Zakon o izmjenama i dopunama Zakona o parničnom postupku, Narodne novine, br. 70/19. (dalje: Novela ZPP-a iz 2019.).
- 6 Nacrt prijedloga Zakona o izmjenama i dopunama Zakona o parničnom postupku (u daljnjem tekstu: Nacrt), <https://esavjetovanja.gov.hr/ECon/MainScreen?entityId=19732>.
- 7 William W. Schwarzer i Alan Hirsch. *The Elements of Case Management*, 3. ed. (Washington D.C.: Federal Judicial Center, 2017.), 1.
- 8 Brozović, *Je li prethodni postupak doveo do koncentracije*, 756.
- 9 Alan Uzelac, „Croatia: Omnipotent Judges as the Cause of Procedural Inefficiency and Impotence“, u: *Civil Litigation in China and Europe*, eds. C. H. Remco van Rhee i Fu Yulin (Dordrecht, Heidelberg, New York, London: Springer, 2014.), 198 (koji takvo postupanje sudova opisuje latinskim pojmom *stylus curiae*); v. i Mihajlo Dika, „Što nam donosi novela Zakona o parničnom postupku?“, u: *Tribina Pravnog fakulteta Sveučilišta u Zagrebu i Kluba pravnika grada Zagreba*, Bilten br. 96, ed. Jakša Barbić (Zagreb: Pravni fakultet, 2013.), 91-92.
- 10 Juraj Brozović, *Priprema i organizacija raspravljanja u parničnom postupku: doktorska disertacija* (Zagreb: Pravni fakultet, 2021.), 193-194.

odstupanja.¹¹ Svrha ovog rada nije iznijeti kritike postojećeg uređenja jer je to učinjeno na drugom mjestu,¹² već je njegov osnovni cilj primjenom modernih shvaćanja o parničnom postupku (re)interpretirati zakonske odredbe o prethodnom postupku, na temelju rezultata empirijskih istraživanja i dostupne sudske prakse, analizirati njihovo shvaćanje i primjenu u sudskoj praksi viših sudova te dati preporuke kako provođenje prethodnog postupka učiniti učinkovitijim u svakom od njegovih podstadija.

2. PRETHODNO ISPITIVANJE TUŽBE

Prethodno ispitivanje tužbe, kao prvi podstadij prethodnog postupka, služi ispitivanju postojanja osnovnih procesnih pretpostavki.¹³ S obzirom na njihove karakteristike moglo bi ih se opisati kao apsolutne i pozitivne procesne pretpostavke jer je riječ o okolnostima na koje sud pazi po službenoj dužnosti, a bez njihovog postojanja vođenje parnice nije dopušteno.¹⁴ Neke od njih su opće jer moraju postojati u svakom parničnom postupku, kao što je to slučaj s nepristranosti suda (čl. 71. ZPP-a), njegovom apsolutnom (čl. 16. ZPP-a) i relativnom nadležnosti (čl. 17. i 20. ZPP-a), njegovim sastavom (čl. 18. ZPP-a) i primjerenosti vođenja postupka po pravilima parničnog postupka (čl. 19. ZPP-a), razumljivošću i potpunosti tužbe (čl. 109. i 186. ZPP-a), stranačkom i parničnom sposobnosti stranaka te urednošću njihova zastupanja (čl. 83. i 98. ZPP-a). S druge strane, neke od njih su posebne jer će trebati biti ispunjene samo u nekim postupcima, npr. provođenje postupka mirnog ili drukčijeg ostvarivanja prava uoči parnice¹⁵ i pravodobnost tužbe (čl. 282. ZPP-a).¹⁶

Primjena odredbi o prethodnom ispitivanju tužbe u praksi rijetko nailazi na veće poteškoće, djelomično i jer one nisu bitno mijenjane sve do Novele ZPP-a iz 2013.¹⁷ Čini se da periodične izmjene povezanih procesnih pravila unose kratkoročne poremećaje u postupanje sudova koje uspješno i relativno brzo otklanjaju viši

11 Brozović, *Priprema i organizacija raspravljanja u parničnom postupku*, 194-205.

12 Brozović, *Je li prethodni postupak doveo do koncentracije*, 753-762.

13 Siniša Triva i Mihajlo Dika, *Građansko parnično procesno pravo*, 7. izd. (Zagreb: Narodne novine, 2004.), 539-540.

14 Sud će o postojanju pravnog interesa kao pozitivne procesne pretpostavke moći odlučivati tek na pripremnom ročištu (čl. 286. ZPP-a). Nakon toga stadija na prijedlog sud odlučuje i o neisključivoj mjesnoj nadležnosti (čl. 20. ZPP-a) te apsolutnoj nenadležnosti zbog sklopljenog arbitražnog sporazuma (čl. 42. st. 2. Zakona o arbitraži, Narodne novine, br. 88/01.).

15 U ZPP-u je takav postupak propisan u povodu tužbe protiv ili u ime Republike Hrvatske (čl. 186.a ZPP-a), a inače u nizu posebnih propisa, npr. čl. 133. Zakona o radu, Narodne novine, br. 93/14., 127/17. i 98/19. (dalje: ZoR), čl. 379. i 410. u vezi s čl. 320.-344. Obiteljskog zakona, Narodne novine, br. 103/15. i 98/19. (dalje: ObZ), čl. 46. Zakona o medijima, Narodne novine, br. 59/04., 84/11. i 81/13. (dalje: ZM), čl. 18. Zakona o mirenju, Narodne novine, br. 18/11. i sl.

16 Ovi su rokovi uglavnom propisani propisima materijalnog prava, ali i propisima ovršnog i insolventijskog prava. Mihajlo Dika, *Građansko parnično pravo, Tužba* (Zagreb: Narodne novine, 2008.), 30-31).

17 Tada je u čl. 282. ZPP-a dodan dodatni razlog za odbačaj tužbe zbog neprovođenja postupka mirnog, odnosno drukčijeg ostvarivanja prava.

sudovi, npr. u slučaju širenja stvarne nadležnosti trgovačkih¹⁸ i općinskih sudova¹⁹ ili razgraničenja pojmova apsolutne i relativne nadležnosti.²⁰ Dio dvojbi u sudskoj praksi proizlazio je iz potrebe smislene primjene zakonskih odredbi, npr. u računanju rokova za traženje sudske zaštite u slučaju povrede prava radnika,²¹ pravne naravi roka za podnošenje tužbe za proglašenje ovrhe nedopuštenom,²² stvarnoj i mjesnoj nadležnosti za podnošenje te tužbe,²³ podnošenja tužbe prije pravomoćnosti rješenja o upućivanju u parnicu u slučaju proglašenja ovrhe nedopuštenom,²⁴ primjene odredbi o stranačkoj sposobnosti na osobe umrle uoči pokretanja parnice,²⁵ pravnoj naravi roka za ispravak i dopunu podneska²⁶ i sl.

Veći su problem od sadržaja odluka sudova prilikom prethodnog ispitivanja tužbe predstavljaju podatci o vremenu potrebnom za njihovo donošenje. Prema nedavnom istraživanju, sudovi su u redovnom parničnom postupku i sporovima male vrijednosti od 2015. do 2019. rješenja o relativnoj nenadležnosti i ustupu nadležnom sudu donosili u prosjeku nakon godine dana od pokretanja postupka, rješenja o odbačaju nakon dvije godine, a rješenja o odbačaju nakon dvije i pol godine, što je, istina, i dalje bolje od kontradiktornog okončanja postupka u prosjeku nakon više od četiri godine.²⁷

Ako je svrha prethodnog ispitivanja tužbe otkloniti postupanje suda uopće (u slučaju odbačaja) ili postupanje samo onog suda kojem je tužba (pogreškom) podnesena (u slučaju relativne nenadležnosti), ne može se smatrati da su odredbe o prethodnom ispitivanju tužbe ispravno primijenjene ako su donesene nakon toliko vremena. Uz to što se time dovodi u pitanje ostvarivanje prava stranaka koje će možebitno zbog izbora pogrešnoga pravnog puta izgubiti pravo na pokretanje odgovarajućih postupaka, čak i kad nije tako, one će svoje pravo ostvarivati s bitnim vremenskim odmakom, što ozbiljno dovodi u pitanje smisao sudske zaštite. Autor se nada da će rok za održavanje pripremnog ročišta predložen Nacrtom djelovati ubrzavajuće u odnosu na odlučivanje o procesnim pretpostavkama jer će tražiti od suda da se u ranom stadiju postupka dobro upozna sa spisom, zbog novih zadaća na pripremnom ročištu.²⁸

18 U vezi s primjenom čl. 34.b ZPP-a nakon Novele ZPP-a iz 2013., v. npr. Vrhovni sud Republike Hrvatske (dalje: VSRH), Gr1 570/13-2 od 24. rujna 2013.; VSRH, Gr1 787/13-2 od 3. ožujka 2014.

19 U vezi s primjenom novog čl. 34. st. 1. toč. 9. ZPP-a nakon Novele ZPP-a iz 2019., v. npr. VSRH, Gr1 165/2021-2 od 3. svibnja 2021 i VSRH, Gr1 164/2021-2 od 6. svibnja 2021.

20 Tako, npr. nadležnost upravnih sudova ne dovodi do odbačaja zbog apsolutne nenadležnosti, već do ustupanja (relativno) nadležnom sudu. VSRH, Revr-28/04 od 14. siječnja 2009.

21 VSRH, Revr 423/14-2 od 3. siječnja 2018. u vezi sa shvaćanjem sjednice građanskog odjela istog suda s predsjednicima građanskih odjela županijskih sudova, Su-IV-19/15-15 od 16. studenoga 2015.

22 Županijski sud u Varaždinu, Gž 475/2020-2 od 24. rujna 2020.

23 VSRH, Gr1-375/17 od 12. rujna 2017; Županijski sud u Zadru, Gž 246/2021-2 od 21. ožujka 2022.

24 Županijski sud u Varaždinu, Gž 744/2017-2 od 12. kolovoza 2018.

25 VSRH, Su-IV-16/2021-14 od 5. srpnja 2021.

26 VSRH, Su-IV-162/2021 od 31. ožujka 2021.

27 Brozović, *Je li prethodni postupak doveo do koncentracije*, 728-729.

28 Čl. 38 i 41. Nacrta. Taj bi kratak rok, s druge strane, mogao biti problem za one predmete u kojima postoje uvjeti za vođenje parnice jer bi rok od tri mjeseca mogao biti prekratak za

To ne znači da o procesnim pretpostavkama uvijek treba odlučiti odmah. Za provjeru postojanja nekih procesnih pretpostavki katkad je potrebno da sud dobije potpuni uvid u argumentaciju stranaka, ponajprije argumentaciju tuženika u odgovoru na tužbu, a možda i pojašnjenja na pripremnom ročištu.²⁹ Zato sud može odlučiti da o tom pitanju odlučuje kasnije (čl. 283. ZPP-a), što je jedna od revolucionarnih ideja *Franza Kleina*,³⁰ koji je inspirirao zakonsku osnovu kasnije implementiranu u jugoslavenskom i hrvatskom procesnom pravu.³¹ Tipična situacija u kojoj ova odredba dolazi do izražaja bila bi, npr. kada na temelju tužbe fizičke osobe nije u cijelosti poznat predmet spora, odnosno nije moguće ocijeniti je li predmet spora vezan uz registriranu djelatnost ili ne, što bi moglo utjecati na stvarnu nadležnost (čl. 34.b. st. 1. toč. 1. ZPP-a). Autor smatra da je, u svjetlu gore iznesenih empirijskih podataka, potrebno ovo ovlaštenje koristiti s oprezom, te da bi odluku o postojanju procesnih pretpostavki trebalo donijeti najkasnije na pripremnom ročištu, čemu bi moglo doprinijeti i osobno sudjelovanje stranaka.

3. DOSTAVA TUŽBE TUŽENIKU NA ODGOVOR

3.1. Zakazivanje pripremnog ročišta umjesto dostave tužbe na odgovor

Iako je odgovor na tužbu nakon 2003. podstadij koji u pravilu slijedi nakon prethodnog ispitivanja tužbe, već i tada je omogućeno da sud može i bez dostave tužbe na pisani odgovor odmah zakazati pripremno ročište kad je to potrebno radi odlučivanja o prijedlogu za određivanje mjera osiguranja (čl. 284. st. 1.-2. ZPP-a). Mjere osiguranja ponajprije se odnose na privremene mjere propisane Ovršnim zakonom,³² ali nakon Novele ZPP-a iz 2013. ova je odredba proširena, a i druge mjere osiguranja, čime su obuhvaćene i prethodne mjere.³³

Određivanje mjera osiguranja moguće je uoči pripremnog ročišta, čak i bez prethodne obavijesti tuženiku,³⁴ no često je takvu odluku nemoguće (ili nepotrebno) donijeti prije pripremnog ročišta. Opravdanost donošenja mjera osiguranja bez pripremnog ročišta ovisi o ocjeni svih okolnosti: plauzibilnosti navoda tužitelja u prijedlogu za određivanje mjere osiguranja, pri čemu je činjenice dostatno dokazati na razini vjerojatnosti,³⁵ ali i hitnosti donošenja mjere osiguranja, s obzirom na to da i

pripreme radnje.

29 Srećko Zuglia i Siniša Triva, *Komentar Zakona o parničnom postupku*, Sv. 2. (Zagreb: Narodne novine, 1957.), 18.

30 Franz Klein. *Pro futuro: Betrachtungen über Probleme der Civilproceßreform in Österreich* (Leipzig: Deuticke, 1891.), 71.

31 Uzelac, *Omnipotent Judges*, 197-200.

32 Ovršni zakon, Narodne novine, br. 112/12., 25/13., 93/14., 55/16., 73/17. i 131/20. (u daljnjem tekstu: OZ).

33 Prethodne mjere od 2013. spominju se i u čl. 501. a ZPP-a u kontekstu postupaka pred trgovačkim sudovima. Uvjeti za njihovo donošenje bitno su jednostavniji od pretpostavki propisanih čl. 332.-333. OZ-a.

34 Arg. ex čl. 7. OZ-a. U ZPP-u je to izričito propisano u parnicama zbog smetanja posjeda (usp. čl. 442. ZPP-a).

35 Mihajlo Dika, *Građansko ovršno pravo* (Zagreb: Narodne novine, 2007.), 831, 865 i 875.

u tom slučaju treba primijeniti pravilo da se pripremno ročište mora održati u roku od osam dana od dostave poziva (čl. 286. st. 1. ZPP-a).

Ako sud odluči čekati do pripremnog ročišta, kratkoća vremena između primitka tužbe s prijedlogom za određivanje mjere osiguranja i donošenja rješenja na pripremnom ročištu možda pridonosi ostvarenju svrhe mjere osiguranja, no valja voditi računa da svrha pripremnog ročišta nije, niti smije biti samo odlučivanje o mjeri osiguranja, već je istodobno potrebno poduzeti i druge radnje uobičajene za to ročište. Prijedloge za odgodu zbog nemogućnosti izjašnjavanja o predmetu spora i predmetu raspravljanja u pravilu se na tako pažljivo zakazanim ročištima ne bi se smjelo uvažiti, a ako se i uvaži, treba voditi računa o eventualno podnesenim pisanim odgovorima (čl. 285. st. 3. ZPP-a), ograničenju broja pripremnih ročišta (čl. 291. st. 5. ZPP-a), kao i o pravilima o naknadi troškova po načelu *culpa* kojima se trošak odgođenog ročišta može pripisati ne samo stranci, već i njezinom zastupniku i punomoćniku koji su svojim propustom skrivili takav trošak (čl. 156. ZPP-a).

Odluka o tome hoće li se odmah zakazati pripremno ročište ili će se tužba prvo dostaviti na pisani odgovor tuženiku, uvjetuje sadržaj mogućih parničnih radnji suda. U prvom slučaju kontumacija tuženika može dovesti do presude zbog ogluhe, a u drugom do presude zbog izostanka.³⁶ S druge strane, naknadni izostanci tuženika s pripremnog ročišta u oba slučaja ne mogu dovesti ni do jedne kontumacijske odluke, već se primjenjuju odredbe o raspravljanju s prisutnim tužiteljem, odnosno presumiranom povlačenju tužbe ako su se za to stekli uvjeti.

3.2. Odabir najučinkovitije metode dostave

Neovisno o tome dostavlja li sud tuženiku samo tužbu s pozivom za pripremno ročište ili tek poziv za podnošenje pisanog odgovora na tužbu, za zasnivanje lispencijske i daljnji tijek postupka bit će iznimno važno da je dostava izvršena brzo i učinkovito. Tome bi osnovna prepreka mogla biti činjenica da dostava poštom ostaje glavna metoda dostave (čl. 133. st. 1. ZPP-a), unatoč brojnim alternativnim mogućnostima koje su tijekom godina ugrađene u ZPP.

To ne bi bio problem kada bi poštanski službenici pri dostavi sudskih pismena primjenjivali odredbe ZPP-a o osobnoj dostavi (čl. 141. – 143. ZPP-a). Nasuprot tomu primjenjuju odredbe Zakona o poštanskim uslugama, zbog čega sa sudskim pismenima postupaju kao s bilo kojom drugom preporučenom pošiljkom. To znači ne samo da će se, suprotno odredbama o osobnoj dostavi, prva dostava moći izvršiti i odraslom članu kućanstva, osobi stalno zaposlenoj u kućanstvu ili poslovnoj prostoriji na adresi dostave kao zamjenskim adresatima, već da će se u sandučiću ostaviti obavijest o prispjeću pošiljke,³⁷ nakon čega se u roku od pet dana sudsko pismo mora podići u pošti (čl. 53. st. 1. Općih uvjeta) ili se u suprotnom vraća sudu sa sada već dobro

36 Đuro Sessa, „Presude“, u: *Novine u parničnom postupku*, ur. Marica Kuzmić i Jasminka Hercigonja (Zagreb: Inženjerski biro, 2003.), 177. Tako u novije vrijeme izričito i npr. Županijski sud u Varaždinu, Gž-246/2017-2 od 4. srpnja 2018.

37 Za stajalište da takva praksa nije dopuštena vidi već i ranije, VSH, Rev-2580/86 i Rev-2767/94 (oboje cit. prema Triva i Dika, *Građansko parnično procesno pravo*, 374). V. i Ustavni sud Republike Hrvatske, U-III-2028/2002 od 8. srpnja 2004.

poznatom napomenom „obaviješten – nije podigao pošiljku“ (čl. 37. ZPU-a u vezi s čl. 52. i 55. Općih uvjeta).³⁸

Takvo je postupanje poštanskih službenika prouzročilo velike probleme u sudskoj praksi koja se morala suočiti s poplavom vraćenih pošiljaka, što je dovelo i do neujednačene primjene procesnih odredbi.³⁹ Viši su sudovi uspješno s vremenom otklonili taj problem jasno se izjasnivši da takva dostava nije uredna i da se mora ponoviti.⁴⁰ No, ona je praktički legalizirana novom odredbom uvedenom Novelom ZPP-a iz 2019., prema kojoj se takva dostava u konačnici može obaviti i objavom na oglasnoj ploči (čl. 143. st. 6. ZPP-a). Time se samo pridonijelo već ranije uočenom problemu da se dostava preko oglasne ploče, suprotno standardima u međunarodnoj praksi, koristi prečesto.⁴¹

Tragična je okolnost da se o nepoštovanju odredbi ZPP-a o osobnoj dostavi i samovoljnoj primjeni bitno drukčijih općih poštanskih propisa doslovno govori desetljećima. I ranije je postojala svijest da je to samo dio problema, s obzirom na to da brojni suci jednostavno ne primjenjuju ostale procesne mogućnosti koje su alternativa korištenju poštanskih usluga.⁴² Dostava je bila predmetom brojnih novela ZPP-a, no fakultativnost različitih metoda o kojima odlučuje sud u kombinaciji s nomotehničkom složenosti novih odredbi, nisu dali odgovarajuće rezultate.⁴³ To je potvrdilo i ranije istraživanje autora, prema kojem je u gotovo polovici predmeta u uzorku došlo do nekog oblika problema s dostavom, a oni su bili razlogom odgode više od trećine pripremnih i desetine ročišta za glavnu raspravu.⁴⁴

Širenje obveznika elektroničke dostave možda rješava dio problema jer stranke često zastupaju odvjetnici,⁴⁵ ali problem je i dalje naglašen u postupcima, najčešće

38 Zakon o poštanskim uslugama, Narodne novine, br. 144/12., 153/13., 78/15. i 110/19 (dalje: ZPU).

39 Usp. Županijski sud u Splitu, Gžmal-1486/2012 od 28. studenog 2013., Županijski sud u Puli, Gž-117/14 od 3. veljače 2014. i Visoki trgovački sud RH (dalje: VTS), Pž1188/06 od 22. veljače 2006. (prema kojima je bilo riječi o urednoj dostavi) s jedne strane te Županijski sud u Zagrebu, Zapisnik sa sastanka predsjednika vijeća građanskog odjela održanog 23. travnja 2013., Zaključak br. 2, Županijski sud u Zadru, Gž-613/16 od 2. ožujka 2016., Županijski sud u Varaždinu, Gž Ovr-923/16 od 21. ožujka 2017. te Županijski sud u Osijeku, Gž 1945/2014 od 19. ožujka 2015. (koji takvu dostavu smatraju neuspjelim).

40 Zaključci sa sastanka predsjednika Građanskog odjela VSRH-a s predsjednicima građanskih odjela županijskih sudova RH od 17. rujna 2015., broj: Su-IV-246/2015, Zaključak br. 4.

41 Alan Uzelac, Marko Bratković i Ella Mileković, „Dostava preko sudske oglasne ploče: mogućnosti i ograničenja“, u: *Zbornik radova s IV. međunarodnog savjetovanja Aktualnosti građanskog procesnog prava – nacionalna i usporedna pravnoteorijska i praktična dostignuća*, ur. Dinka Šago et al. (Split: Pravni fakultet, 2018.), 463-464 i 467.

42 Aldo Radolović, „Pripremanje i organizacija glavne rasprave u građanskom sudskom (parničnom) postupku“, *Zbornik Pravnog fakulteta Sveučilišta u Rijeci* 23, br. 1 (2002): 275.

43 Alan Uzelac, „Accelerating Civil Proceedings in Croatia - A History of Attempts to Improve the Efficiency of Civil Litigation“, u: *History of Delays in Civil Procedure*, ed. C.H. van Rhee (Maastricht: Intersentia, 2004.), 306-307.

44 Brozović, *Je li prethodni postupak doveo do koncentracije*, 746 i 749.

45 Od 2015. do 2019. na općinskim sudovima u dvije trećine predmeta stranke su angažirale punomoćnike, a u gotovo 60 % predmeta to su učinile obje stranke. Brozović, *Je li prethodni postupak doveo do koncentracije*, 736.

između fizičkih osoba, u kojima to ipak nije slučaj. Pri izboru najprikladnije metode dostave, važno je anticipirati moguće poteškoće u njezinu provođenju.⁴⁶ U prvom pokušaju dostave poštom može doći do problema izbjegavanja dostave, da se dostava pokušala izvršiti na adresi na kojoj tužitelj doista ne prebiva, odnosno boravi, te da je dostava pokušana u vrijeme kad tuženik nije bio na mjestu gdje se ona trebala izvršiti, nakon čega je propustio preuzeti pismeno u poštanskom uredu.

Izravno obijanje primitka i prema poštanskim propisima i prema ZPP-u dovodi do vraćanja pismena pošiljatelju (sudu) uz napomenu da je pismeno odbijeno (usp. čl. 37. st. 7. ZPU-a) što je dostatna osnova da on dostavu u konačnici obavijest stavljanjem pismena na e-oglasnu ploču suda (čl. 144. ZPP-a). Drukčija je situacija kad adresat jednostavno ne preuzme pismeno, nakon što je obavijest o njegovu prispjeću ostavljena u sandučiću. Obavijest o primitku sudskog pismena ne razlikuje se od obavijesti o primitku bilo koje druge preporučene pošiljke. Barem dok obavijest o prispjeću pošiljke neće kod sudskih pismena biti druge boje, oblika i/ili sadržavati osnovnu informaciju o vrsti pošiljke (npr. napomenu da je riječ o tužbi), ne možemo bezrezervno zaključiti da nepreuzimanje pošiljke pokazuje adresatovu namjeru da izbjegne dostavu.⁴⁷ Čak i da je tomu tako, i dalje postoji mogućnost da tuženik ne prebiva na adresi iz tužbe. To znači da bi sud, čim dobije obavijest „obaviješten – nije podigao pošiljku“, trebao izvršiti uvid u evidenciju prebivališta (tzv. Jedinstveni registar osoba/OIB sustav) i provjeriti je li adresa iz tužbe istovjetna adresi prebivališta (čl. 148. ZPP-a).

Ako nije, dostavu bi trebalo pokušati na adresu prebivališta (čl. 143. st. 4. ZPP-a), pri čemu je moguće koristiti i sudskog dostavljača. Njegova je osnovna prednost u tome što je u dostavi vezan s pravilima ZPP-a, a može izvršiti dostavu i u drugo vrijeme i na drugom mjestu ako sud to odredi posebnim rješenjem (čl. 140. st. 3. ZPP-a). Korištenje sudskoga dostavljača poskupljuje postupak,⁴⁸ ali povećava vjerojatnost uspjeha dostave.

Ako je adresa istovjetna adresi u tužbi, valjalo bi razmotriti da sud naloži policijski terensku provjeru (čl. 133. st. 4. ZPP-a) na adresi prebivališta da se utvrdi živi li tuženik doista tamo. Ako se utvrdi da tomu nije tako, bilo zbog toga što iz utvrđenih okolnosti proizlazi da to nije njegovo stvarno mjesto prebivanja ili zbog toga što se odselio u inozemstvo, prema odredbama Zakona o prebivalištu⁴⁹ može se donijeti

46 Bilo bi izrazito važno da se pri izradi najavljenoga Zakona o dostavi u sudskim postupcima uzmu u obzir poteškoće s kojima se sudovi susreću u praksi.

47 U tom smislu formulirani su minimalni standardi dostave, npr. u čl. 14. st. 1. toč. d) Uredbe (EZ) br. 805/2004 Europskog parlamenta i Vijeća od 21. travnja 2004. o uvođenju europskog naloga za izvršenje za nesporne tražbine, SL L 143, 30.4.2004. (dalje: Uredba), koji naglašavaju da se u obavijesti mora jasno naznačiti da je riječ o dostavi sudskog pismena ili o pravnim učincima te obavijesti ako nakon dostave počinju teći rokovi. Čak je i dostava u poštanski sandučić prihvatljivija od dostave na istovjetan način kao s ostalim preporučenim pošiljkama (čl. 14. st. 1. toč. c) Uredbe).

48 Prema čl. 4. Pravilnika o naknadama za obavljanje službenih radnji izvan zgrade suda, Narodne novine, br. 38/14. i 127/19., sudskom dostavljaču pripada bruto naknada u paušalnom iznosu od 100 kn, uvećana za putne troškove. To znači da će ona u konačnici ovisiti o udaljenosti suda i mjesta dostave.

49 Narodne novine, br. 144/12. i 158/13 (dalje: ZP).

rješenje o odjavi prebivališta osobe (čl. 12. ZP-a). Ono za sobom povlači obvezu vraćanja i nemogućnost korištenja osobne iskaznice, i to pod prijetnjom novčane kazne.⁵⁰ Iako je imenovanje privremenoga zastupnika u tom slučaju također opcija (čl. 84. ZPP-a),⁵¹ prednost bi, barem kad nije nedvojbeno utvrđeno da je prebivalište, odnosno boravište nepoznato, trebalo dati sudskoj dostavi.⁵²

Pitanje je prebivališta bespredmetno ako se dostava može izvršiti na radnom mjestu (čl. 140. st. 1. ZPP-a). Sud može naložiti Hrvatskom zavodu za mirovinsko osiguranje da mu dostavi podatak iz evidencija o tuženikovu zaposlenju (*arg. ex* čl. 232. st. 4. ZPP-a). Kad utvrdi gdje je tuženik zaposlen, dostavu po nalogu suda može izvršiti sudski dostavljač, u vrijeme u kojem bi se moglo očekivati da će tuženik biti na mjestu rada.

4. PRIPREMNO ROČIŠTE

4.1. Zakazivanje pripremnog ročišta

Nakon što je Novelom ZPP-a iz 2013. uvedeno obvezno pripreмно ročište, izvorno je ono zakazivano istodobno s dostavom tužbe tuženiku na pisani odgovor (bivši čl. 284. st. 4. ZPP-a). Nakon Novele ZPP-a iz 2019. pripreмно se ročište zakazuje tek nakon što sud primi odgovor na tužbu, odnosno nakon što bezuspješno protekne rok za odgovor (čl. 284. st. 4. ZPP-a). Takvo je rješenje u skladu s međunarodnim trendovima da podstadij pisanog odgovora na tužbu služi kao svojevrсни sustav za filtriranje.⁵³ Moglo bi se, stoga, utemeljeno tvrditi da pripreмно ročište nema smisla zakazati u trenutku kad još nije u cijelosti jasno hoće li ono uopće biti potrebno.

Ovo stajalište, ipak, treba preispitati iz aspekta ekonomičnosti i brzine postupanja. U literaturi je, barem u opisima učinkovitih postupaka, istaknuto kako rano zakazivanje ročišta uvelike skraćuje njegovo ukupno trajanje.⁵⁴ To je nedavno potvrdilo i naše istraživanje. Upravo u analizi primjene odredbi o zakazivanju ročišta, autor je utvrdio da čak 40 % sudaca i savjetnika u uzorku nije primjenjivalo (tada novu) odredbu o istodobnoj dostavi tužbe na odgovor i zakazivanju ročišta. Unatoč takvoj očiglednoj povredi pravila ZPP-a, takvi su postupci trajali 10 % kraće, a pripreмно ročište u njima je održano 100 dana ranije nego u postupcima u kojima su

50 Čl. 15. i 28. Zakona o osobnoj iskaznici, Narodne novine, br. 62/15., 42/20. i 144/20.

51 Dakako, ako su za to ispunjene procesne pretpostavke. Mihajlo Dika, *Građansko parnično pravo. Stranke, njihovi zastupnici i treći u parničnom postupku* (Zagreb: Narodne novine, 2008.), 198-201.

52 U tom smislu i Županijski sud u Varaždinu, Gž-485/2020-2 od 17. prosinca 2020.

53 Pojam koristi Laura Ervo, „Swedish-Finnish Preparatory Proceedings: Filtering and Process Techniques“, u: *Current Trends in Preparatory Proceedings. A comparative Study of Nordic and Former Communist Countries*, eds. Laura Ervo i Anna Nylund (Dordrecht, Heidelberg, New York, London: Springer, 2014.), 20.

54 Alan Uzelac, „Reforming Mediterranean Civil Procedure: Is there a Need for Shock Therapy?“, u: *Civil Justice between Efficiency and Quality: From Ius Commune to the CEPEJ*, eds. C. H. van Rhee i Alan Uzelac (Maastricht: Intersentia, 2008.), 80; Tomislav Aralica, „O Noveli Zakona o parničnom postupku iz 2013.“, *Informator* br. 6167 (2013): 11.

se dosljedno primjenjivale odredbe ZPP-a.⁵⁵ To nas ne bi smjelo previše iznenaditi. Rano zakazivanje pripremnog ročišta prirodno rezultira njegovom bržem održavanju jer svako odugovlačenje sa zakazivanjem ročišta dovodi do toga da se sudac mora posvetiti drugim predmetima. Slikovito rečeno: što stranke prije stanu u red, to će prije doći na njega, a svako odugovlačenje dovodi do toga da drugi stanu na njihovo mjesto.

To znači da je potrebno motivirati suca da čim prije odredi termin pripremnog ročišta. To se može postići propisivanjem roka u kojem je sud obavezan zakazati pripremono ročište ili roka u kojem pripremono ročište mora doista biti održano. Prva je varijanta inačica moguća nakon Novele ZPP-a iz 2019. u odredbi prema kojoj je sud dužan tužbu dostaviti tuženiku u roku od 60 dana od primitka tužbe (čl. 284. st. 1. ZPP-a), čime se sud sprječava u odugovlačenju s provođenjem tog podstadija. Druga je varijanta predložena u Nacrtu prema kojem se pripremono ročište mora održati u roku od tri mjeseca od primitka tužbe (čl. 38. Nacrta). Već je iz javnog savjetovanja jasno da se očekuje da će ti rokovi često biti prekoračeni,⁵⁶ što dovodi u pitanje smisao njihova propisivanja, a i utječe na fleksibilnost postupka.⁵⁷ Autor se nada da će ovaj rok posredno potaknuti suce na brže zakazivanje ročišta, što je već pozitivan učinak na tijek postupka.

U pozivu za pripremono ročište, važno je uvrstiti sva upozorenja koja ZPP zahtijeva od suda (čl. 284. st. 3. i čl. 286. st. 2. ZPP-a). U suprotnom za stranku ne mogu nastati štetne posljedice u obliku procesnih prekluzija (*arg. ex* čl. 114. st. 4. ZPP-a). U njemu svakako treba ostaviti dostatno vremena da bi se, između primitka poziva i pripremnog ročišta mogle obaviti sve pripremane radnje. U suprotnom će sud počiniti (apsolutno) bitnu povredu pravila parničnog postupka.⁵⁸ Dilatoran rok od osam dana mogao bi biti prikladan u predmetima koji traže hitno djelovanje suca, u predmetima u kojima treba utvrditi postojanje procesnih pretpostavki (posebno ako se očekuje odbačaj), u predmetima u kojima se može donijeti meritorna odluka ili u jednostavnijim predmetima, no za očekivati je da će u prosječnoj parnici broj i sadržaj pripremnih odluka uvjetovati dodatno vrijeme.

4.2. Pripremane radnje uoči pripremnog ročišta

Pripremane radnje koje slijede nakon što je zakazano pripremono ročište mogle bi se usustaviti u nekoliko grupa: radnje koje se odnose na određenje predmeta spora i predmeta raspravljanja, radnje koje se odnose na prikupljanje procesnog materijala te radnje koje se odnose na mirno rješenje spora.

Predmet spora i predmet raspravljanja konačno se trebaju utvrditi na

55 Brozović, *Je li prethodni postupak doveo do koncentracije*, 739-741.

56 V. komentar u čl. 38. *Nacrta*, pristup 15. 3. 2022., <https://esavjetovanja.gov.hr/ECon/MainScreen?entityId=19732>.

57 U nekim predmetima tri će mjeseca biti prekratki da bi se obavile pripremane radnje. Taj problem ne bi došao do izražaja da je propisan rok poput onog za dostavu tužbe na pisani odgovor, jer bi se takvo odugovlačenje moglo bez zadržke pripisati sucu, a ne osobitostima predmeta.

58 VTS, Pž 6905/2019-2 od 2. siječnja 2020. i Županijski sud u Karlovcu, Gž 562/2021-2 od 5. srpnja 2021.

pripremnom ročištu jer je to pretpostavka da bi se moglo donijeti rješenje o izvođenju dokaza (*arg. ex* čl. 292. ZPP-a). Usmeno raspravljanje o ovoj temi, doduše, samo je jedna mogućnost jer stranke relativno često svoju argumentaciju iznose unaprijed u pisanim podnescima (čl. 277. st. 4. ZPP-a). Nakon Novele ZPP-a iz 2019. sud je izričito ovlašten zahtijevati očitovanje od stranaka o stajalištima protivnika, što se isto odnosi i na prethodni postupak i glavnu raspravu (*arg. ex* čl. 299.a st. 3. ZPP-a). Sud može zahtijevati očitovanje o bilo kojem pitanju, bez obzira na to odnosilo se ono na procesne pretpostavke ili meritum spora. Takvim je rješenjem uspješno izbjegnuto problem s kojim se susrela slovenska sudska praksa, koja unatoč većem broju izmjena nije uspjela postići da sud upravlja razmjenom podnesaka, umjesto nekontroliranoga pristupa karakterističnog za ranija razdoblja.⁵⁹ Sudsko je upravljanje osobito važno jer se njime može usredotočiti samo na ona pitanja koja su pravnorelevantna i koja su sporna među strankama.⁶⁰ To bi moglo biti osobito korisno u predmetima u kojima je sporna pravna osnova tužbenog zahtjeva. Koristan je i alat u discipliniranju stranaka koji razmjenom podnesaka nerijetko dovode do odgoda ročišta.⁶¹

Dosadašnja sudska praksa ne pokazuje zamjetnu otvorenost sudova prema novoj zakonskoj odredbi koja u određenoj mjeri samo legalizira već postojeće dobre prakse na sudovima. Postoji određeni broj odluka u kojima je potvrđeno pravo suda na zanemarenje podneska koji je dostavljen dan prije pripremnog ročišta⁶² ili u bilo kojem kraćem roku od minimalnih osam dana uoči pripremnog ročišta.⁶³ Ocijenjeno je da procesna prekluzija ne može obuhvatiti, tzv. očitovanje na tijek postupka jer se ne mogu zanemariti ranije izjave i navodi stranaka.⁶⁴

Kad je u pitanju prikupljanje procesnog materijala kao druga grupa pripremnih radnji, sud može već za pripremnog ročište pribaviti spise, isprave i predmete koji se nalaze kod suda ili drugoga javnopravnog tijela ili pravne, odnosno fizičke osobe s javnim ovlaštenjima (čl. 286. st. 3. ZPP-a). Može se donijeti i rješenje o ediciji isprava od protivnika (čl. 233. ZPP-a), no od treće strane tek nakon što se ona izjasni o tome (čl. 234. st. 2. ZPP-a). Još je uvijek rano da se na ročište pozovu svjedoci, no ako se u jednostavnijim predmetima uoči da bi se odmah po zaključenju prethodnog postupka mogla održati glavna rasprava, nije isključeno da se i na pripremnog ročište, naravno uz pridržavanje pravila o saslušanju svjedoka (čl. 242. ZPP-a), pozovu svjedoke. To tim

59 Aleš Galič, „(In)compatibility of Procedural Preclusions with the Goals of Civil Justice: An Ongoing Debate in Slovenia“, u: *Goals of Civil Justice and Civil Procedure in Contemporary Judicial Systems*, ed. Alan Uzelac (Dordrecht, Heidelberg, New York, London: Springer, 2014.), 227.

60 I ova je odredba pretrpjela izmjene u Nacrtu. Iako dodatno ograničava mogućnost stranaka da samostalno podnose podneske, sadržajno ne mijenja ovlaštenje suda da već uoči pripremnog ročišta od stranaka zatraži očitovanje o svim relevantnim pitanjima, uključujući pitanjima koja se odnose na odluku o glavnoj stvari.

61 Ranije istraživanje autora pokazalo da je prekasno uručivanje pisanih podnesaka bilo razlogom odgode petine pripremnih i gotovo desetine ročišta za glavu raspravu. Brozović, *Je li prethodni postupak doveo do koncentracije*, 746-747.

62 V. npr. Općinski građanski sud u Zagrebu, Povrv-253/2020-12 od 30. travnja 2021.

63 V. npr. Općinski sud u Osijeku, Pr-1455/2021-15 od 3. veljače 2022. i Općinski sud u Varaždinu, Pr-131/2021-11 od 21. veljače 2022.

64 Županijski sud u Varaždinu, Gž 742/2021-3 od 16. lipnja 2021.

više vrijedi za stranke od kojih se ionako očekuje aktivno sudjelovanje u prethodnom postupku. U kontekstu navoda o činjenicama i dokaznih prijedloga, sud bi se i ovdje mogao poslužiti ovlaštenjem da traži od stranaka dodatna očitovanja. S obzirom na to da autor smatra da je smisao upravo u tome da se prisili stranke na ispunjavanje njihovih dužnosti pravodobnog, potpunog i istinitog iznošenja činjenica i dokaznih prijedloga,⁶⁵ sud bi morao moći od stranaka pozivom na čl. 299.a ZPP-a zahtijevati da navedu točno koje dijelove opsežnih isprava koje su podnesene smatraju relevantnima i u odnosu na utvrđivanje koje činjenice.⁶⁶

Sve prethodne pripreme radnje omogućuju da stranke ozbiljno razmotre mirno rješenje spora. One to mogu tek kad mogu ocijeniti vjerojatnost vlastita uspjeha i kad su im poznati potencijalni troškovi postupka, a to pak mogu tek ako su potpuni i jasni činjenični navodi i dokazi obje strane.⁶⁷ Razmjena stajališta, do kojih bi bilo poželjno da dođe i uoči parnice, pretpostavka je uspješnosti bilo kojeg oblika mirnoga rješenja spora. Nakon Novele ZPP-a iz 2019. sud je poduzeo konkretne pripreme radnje usmjerene na poticanje mirnog rješenja spora, i to ovlaštenjem obveznog upućivanja na prvi sastanak radi mirenja kojim se sud može koristiti i uoči i na samom pripremnom ročištu (čl. 186.d. st. 1. ZPP-a). Ako stranke ne pristupe sastanku u roku od osam dana, gube pravo na naknadu troškova daljnijega postupka (čl. 186.d st. 8. ZPP-a).

Za razliku od (svih) pravnih osoba (a ne samo omaškom spomenutih dioničkih društava) čiji su osnivač država ili jedinice lokalne i područne samouprave koje će sud uvijek uputiti na mirenje, kod ostalih je stranaka to samo procesna mogućnost koja proizlazi iz ocjene svih okolnosti predmeta. Pritom ZPP kao pomoćne kriterije spominje interes stranaka i trećih osoba vezanih za stranke te trajnost njihovih odnosa i njihovu međusobnu povezanost (čl. 186.d st. 1. ZPP-a).⁶⁸ Uputiti bi se trebalo obje stranke, a ne samo jednu, što ne znači da neće za samo za jednu stranku nastupiti pravne posljedice pasivnosti.⁶⁹ Već je sad jasno da je broj postupaka mirenja i dalje

65 Ranije stajalište da stranke imaju samo terete (Triva i Dika, *Građansko parnično procesno pravo*, 345) nije prikladno modernom parničnom postupku. Stranke nisu dužne poduzeti radnju, ali ako je odlučeno poduzeti, dužne su je poduzeti na način i u vremenskom okviru koji predviđa zakon ili odluka suda.

66 Takvo ovlaštenje izričito poznaje i čl. 226. st. 4-5. *Zakona o pravdnem postupku*, Uradni list, br. 26/99., 96/02., 12/03., 58/03., 2/04., 36/04., 69/05., 90/05., 43/06., 52/07., 73/07., 45/08., 111/08., 57/09., 12/10., 50/10., 127/10., 75/12., 40/13., 92/13., 10/14., 48/15., 6/17., 10/17., 16/19., 70/19 i 1/22.

67 Adrian A. S. Zuckerman, *On Civil Procedure: Principles of Practice*, 3. izd. (London: Sweet and Maxwell, 2013.), 47; Adriani Dori i Vincent Richard, „Litigation Costs and Procedural Cultures – New Avenues for Research in Procedural Law“, u: *From Common Rules to Best Practices in European Civil Procedure*, eds. Xandra Kramer i Burkhard Hess (Luksemburg: Nomos, 2018.), 304.

68 Tako je zamislivo da se na mirenje upute, npr. stranke čije životne okolnosti uvjetuju vjerojatnost budućeg suživota (npr. krvni i tazbinski srodnici, susjedi i sl.), posebno ako nisu uoči pokretanja parnice niti pokušale sjesti za stol i razumjeti ciljeve i razmišljanja protivne stranke.

69 Suprotno ranije Ivana Vrcić, „Mirenje prema izmjenama i dopunama Zakona o parničnom postupku 2019.“, *Zbornik Pravnog fakulteta Sveučilišta u Rijeci* 41, br. 1 (2020): 427-428, koja zaključak da je moguće uputiti samo jednu stranku temelji na (neprimjenjivom) čl. 186.d st. 3. ZPP-a. Nije točna ni tvrdnja da je ovime narušena dobrovoljnost medijacije (tako i Jelena

preskroman,⁷⁰ a u praksi, barem prema ilustrativnim iskustvima pojedinih sudaca, stranke sastanak radi pokušaja mirenja doživljavaju kao formalnost.⁷¹

4.3. Održavanje pripremnog ročišta

Redosljed radnji na pripremnom ročištu nije jasno propisan. Odredbe o pripremom ročištu su zastarjele i redundantne, što je djelomično rezultat fizičkog premještaja odredbi o glavnoj raspravi u prethodni postupak nakon 2013.⁷² Ipak se mogu istaknuti ključne radnje iz kojih proizlazi svrha pripremnog ročišta. Na pripremnom se ročištu raspravlja i odlučuje o procesnopravnim prigovorima (čl. 288. ZPP-a), nakon izlaganja tužbe i odgovora na tužbu (čl. 287. ZPP-a), dopunjavaju se i razjašnjavaju činjenični navodi i dokazni prijedlozi stranaka, između ostalog i radi pokušaja postizanja mirnog rješenja spora koje se potiče na njemu (čl. 288.a ZPP-a), odlučuje o dokazima (čl. 292. ZPP-a) te potom zaključuje prethodni postupak (čl. 293. ZPP-a). Nakon zaključenja prethodnog postupka slijedi zakazivanje ročišta za glavnu raspravu (čl. 293. ZPP-a), uz pripreme dokazne radnje (čl. 286. st. 3., 289., 290. i 293. st. 3. ZPP-a). Potonji podstadij, premda formalno nije sastavni dio prethodnog postupka,⁷³ funkcionalno je i vremenski vezan za pripremo ročište te bi ga trebalo smatrati sastavnim dijelom pripremnog stadija.⁷⁴

Kao ni kod prethodnog ispitivanja tužbe, primjena pravila o procesnim pretpostavkama ne stvara sudu velike poteškoće. U praksi se, npr. postavilo pitanje od kada (i do kada) se može odbaciti tužba zbog nepostojanja pravnog interesa⁷⁵ ili dvostruke litispendencije,⁷⁶ zatim pitanje pravnog interesa kao posebne procesne pretpostavke za podnošenje tužbe na utvrđenje (čl. 187. ZPP-a)⁷⁷ i opće procesne pretpostavke⁷⁸ i sl. I kod odbačaja tužbe na pripremom ročištu stoje prigovori izrečeni *infra* pod 2. o vremenu potrebnom za donošenje te odluke pa se neće posebno ponavljati u radu.

Nakon što tužitelj usmeno izloži navode iz tužbe, a tuženik iz odgovora na tužbu (ili se, što je češće, na njih sumarno pozovu), sud postavljanjem pitanja i na drugi odgovarajući način (npr. savjetima u skladu s čl. 219. st. 2. ZPP-a) definitivno određuje što je predmet spora, dakle tužbeni zahtjev zajedno s činjenicama koje ga individualiziraju. Razjašnjavanjem navoda i tvrdnji tuženika, po potrebi zahtijevanjem

Čuveljak, „Mirenje temeljem novele Zakona o parničnom postupku 2019.“, *IUSINFO* (2019), <https://www.iusinfo.hr/strucni-clanci/CLN20V01D2019B1318>) jer obveza postoji samo u odnosu na pokušaj, ne i na mirno rješenje spora.

70 Nacionalni plan oporavka i otpornosti (Vlada Republike Hrvatske, 2020.), 727.

71 Autor izražava nadanje da će najavljene izmjene Zakona o mirenju promijeniti pristup stranaka u odnosu na medijaciju i druge oblike mirnog rješenja spora.

72 Brozović, *Priprema i organizacija raspravljanja*, 45.

73 Tako, npr. Dragan Katić, „Otvorena pitanja primjene ZPP-a od 1. travnja 2013. - Je li nam potrebna novela?“, *Aktualnosti hrvatskog zakonodavstva i pravne prakse* 21 (2014): 1064.

74 Brozović, *Priprema i organizacija raspravljanja*, 197.

75 VSRH, Rev 1330/2015-2 od 25. studenoga 2015.

76 VSRH, Revd 548/2020-2 od 10. ožujka 2020.

77 VSRH, Gž 13/2019-8 od 15. listopada 2019.

78 VTS, Pž 4340/2017-4 od 15. siječnja 2019.

i njihove dopune (npr. izričitim upitima osporavaju li se određene činjenice),⁷⁹ sud određuje i predmet raspravljanja, odnosno sporna činjenična i pravna pitanja koja uvjetuju provođenje dokaznog postupka (*arg. ex* čl. 220. – 221. ZPP-a).⁸⁰ Pitanja i savjeti primjereni su i kod zastupanih stranaka, ali je opseg savjeta potrebno prilagoditi činjenici da stranka ima punomoćnika.⁸¹ Iako se u odredbi koristi riječ „može“, sud je dužan postaviti pitanje i dati savjet kad god je to potrebno da se razjasni predmet spora i predmet raspravljanja, što čini se nije dostatno uočila dosadašnja sudska praksa.⁸² Takvo tumačenje moglo bi objasniti barem dio preotvaranja glavne rasprave koje je uočeno smo u ranijem istraživanju.⁸³

Svrha pitanja i savjeta nije samo razjašnjenje predmeta spora, predmeta raspravljanja i prijedloga stranaka, već od 2019. i mirno rješenje spora (čl. 288.a st. 2. ZPP-a). Dužnost suda da strankama obrazloženo pojasni mogućnosti sklapanja nagodbe i mirenja do izražaja dolazi upravo nakon što (po potrebi) postavi pitanja jer će tad stranka, svjesna svojih izgleda, moći ocijeniti prednosti mirnog rješenja spora nasuprot parničanju. Nažalost, ovo se ovlaštenje u praksi često svodi i na formalnost i jednostavnu rečenicu u zapisniku s pripremnog ročišta, budući da se ne shvaća važnost te dužnosti.⁸⁴

Odluka o izvođenju dokaza donosi se nakon svih ovih radnji. Pritom je važno da se pojedina dokazna sredstva povežu s navodima o činjenicama čijoj provjeri služe ta dokazna sredstva (čl. 292. st. 3. ZPP-a).⁸⁵ U praksi je, nažalost, i dalje česta praksa da se samo prihvaćaju sva dokazna sredstva koje su predložile stranke, pri čemu se putem odlučuje o redosljedju i konkretnim dokazima koji će se izvesti. Možda razlog treba tražiti i u doslovnom shvaćanju odredbe, prema kojoj se samo rješenje kojim

79 Tako ispravno o svrsi otvorenog pravosuđenja VSRH, Revt 314/15-2 od 14. travnja 2016. Iako u hrvatskom postupku nesumnjivo ne postoji djelomična presuda zbog ogluhe (tako Županijski sud u Varaždinu, Gž 909/2017-2 od 22. veljače 2018.), autor smatra da bi sud, nakon provjere s tuženikom, sve neosporene činjenične tvrdnje trebao smatrati priznatima, suprotno dosadašnjem stavu u literaturi i praksi. Triva i Dika, *Građansko parnično procesno pravo*, 486 i 490.

80 Takvu je svrhu otvorenog pravosuđenja prepoznao i Županijski sud u Dubrovniku, Gž-199/2019-2 od 28. kolovoza 2019.

81 Tako u njemačkom i slovenskom postupku što smatramo posve primjenjivim i na hrvatski postupak. Usp. Leo Rosenberg, *Zivilprozessrecht*, 16. izd. (München: C. H. Beck, 2004.), 487 i Hartmut Rensen, *Die richterliche Hinweispflicht* (Bielefeld: Gieseking, 2002.), 156-167 (za Njemačku) te Lojze Ude, *Civilno procesno pravo* (Ljubljana: Uradni list, 2007.), 131 (za Sloveniju). To neizravno potvrđuje i VSRH, Revr 66/15-2 od 14. siječnja 2015.

82 VSRH, Rev-x-148/10-2 od 24. studenog 2010, VSRH, Rev 603/10-2 od 9. lipnja 2011. (upozorenje po čl. 219. može biti samo načelno), VSRH, Rev 1519/14-2 od 11. srpnja 2018. Nadalje, izostanak korištenja ovih ovlaštenja smatra se (tek) relativno bitnom povredom pravila parničnog postupka (npr. Županijski sud u Bjelovaru, Gž-369/07-2 od 15. ožujka 2007.). U novije vrijeme suprotno Županijski sud u Varaždinu, Gž 730/2020-2 od 19. kolovoza 2020., koji ujedno ispravno smatra da je ovlaštenje iz čl. 288.a dužnost suda.

83 Brozović, *Je li prethodni postupak doveo do koncentracije*, 748.

84 O tome, baš kao i ranije (Uzelac, *Omnipotent Judges*, 206-208.), svjedoče i porazne statistike o mirnom rješenju spora. Usp. podatke *supra* iz bilješke 61.

85 I ovdje sud treba pokazati svoju savjetodavnu ulogu te po potrebi upozoriti stranku da nije iznijela dokazni prijedlog za utvrđivanje neke odlučne činjenice, pri čemu ovisno o okolnostima može i specificirati vrstu dokaznoga sredstva. VSRH, Rev 1590/09-2 od 30. ožujka 2011.

se dokazni prijedlog odbija mora obrazložiti (čl. 292. st. 4. ZPP-a). No ona bi se morala tumačiti sustavno, u vezi s prethodno navedenom odredbom. Sudska je praksa prepoznala važnost kvalitetnog obrazloženja razloga za odbijanje, iako se i tu najčešće samo zaključuje da dokaz nije važan za odluku.⁸⁶

Mišljenje je autora da se veći dio uočenih poteškoća u primjeni odredbi o pripremnom ročištu mogao riješiti predloženim rješenjem o planu upravljanja postupkom (čl. 41. Nacrta) koji traži od suda aktivnost u određivanju spornih činjeničnih i pravnih pitanja te njihova povezivanja s konkretnim dokazima koji će se izvesti na glavnoj raspravi. Time će pripremno ročište, barem u onim predmetima u kojima se ne može odmah održati i zaključiti glavnu raspravu, ostvariti svoj puni smisao. Te bi odredbe trebalo shvatiti kao logičnu nadgradnju načela lojalne suradnje ugrađenog u čl. 10. st. 1. ZPP-a nakon Novele ZPP-a iz 2019.

Na to se načelo nadovezuje i načelna dužnost osobnog sudjelovanja stranaka na pripremnom ročištu koje može zamijeniti punomoćnik ako raspolože svim ovlaštenjima (u pravilu, ako je riječ o odvjetniku) i koji raspolože svim informacijama potrebnim za određenje predmeta spora i predmeta raspravljanja.⁸⁷ Sud bi mogao u tu svrhu na ročište pozvati i stranku koja je zastupana (čl. 89. st. 2. ZPP-a). Time bi se osiguralo da se doista utvrdi što je među strankama sporno, a ne da se to tek utvrdi u dokaznom postupku kada se saslušaju stranke (čl. 262. ZPP-a). Takvo neformalno ispitivanje stranaka⁸⁸ moglo bi u dijelu predmeta ukloniti potrebu izvođenja dokaza saslušanjem stranaka. Ako tomu ne bi bilo tako, ne bi bilo prepreke da sud nakon zaključenja prethodnog postupka odluči da odmah održi glavnu raspravu i na njoj sasluša stranke.

O važnosti sudjelovanja stranaka na pripremom ročištu svjedoče pravne posljedice neopravdanog izostanka.⁸⁹ Neopravdani izostanak tužitelja smatra se konkludentnom izjavom o povlačenju tužbe koji ovisi o tuženikovom izričitom ili konkludentnom pristanku (neopravdanim izostankom, udaljenjem ročišta ili odbijanjem raspravljanja). Ako do njega dođe, smatrat će se da je tužitelj povukao tužbu (čl. 293. st. 3. ZPP-a).⁹⁰ Ova pravna posljedica, omaškom izostavljena nakon

86 Županijski sud u Varaždinu, Gž 93/2019-3 od 10. veljače 2020.

87 Ovo je posebno važno da bi se izbjegle odgode zbog nespremnosti odvjetnika. Brozović, *Priprema i organizacija raspravljanja*, 274-275.

88 Riječ je o prijevodu njem. pojma *Parteianhörung*, nasuprot dokazu saslušanjem stranaka (njem. *Parteivernehmen*). Mihajlo Dika, „Dokazivanje saslušanjem stranaka u parničnom postupku“, *Zbornik Pravnog fakulteta u Zagrebu* 55, br. 3-4 (2005): 1781.

89 Pritom autor podsjeća da se radnje punomoćnika smatraju radnjama stranaka (čl. 92. ZPP-a).

90 U tom smislu smatra se pogrešnom odluka Županijskog suda u Koprivnici, Gž-986/2021-2 od 1. rujna 2021., prema kojoj dolazak tuženika na ročište onemogućuje primjenu ove odredbe. Takav zaključak proizlazi i iz ranije prakse u odnosu na ročište za glavnu raspravu (VSRH, Rev 3838/2018-2 od 9. siječnja 2019.). Za opis ranijih dvojbi u praksi u vezi s primjenom ovih odredbi, v. Vladimir Vučković, „Presumirano povlačenje tužbe u redovnom parničnom postupku – prikaz zakonodavnog uređenja i sudske prakse“, *Hrvatska pravna revija* (2019): 27-30. Te su dvojbe otklonjene novim čl. 39. Nacrta. Tužiteljjev izostanak valja tumačiti kao konkludentnu izjavu o povlačenju tužbe na koju tuženik, odbijanjem upuštanja u raspravljanje, neopravdanim izostankom ili udaljenjem s ročišta, daje konkludentni pristanak.

napuštanja instituta mirovanja u Noveli ZPP-a iz 2013.,⁹¹ što je ispravljeno u narednoj noveli, trebala bi biti dodatno nomotehnički dotjerana i u odnosu na pripremno ročište i ročište za glavnu raspravu (čl. 39. i 43. Nacrta) da bi se dosljedno i ispravno tumačilo ovo propuštanje stranaka u svim vrstama postupka.

4.4. Meritorno okončanje spora u prethodnom postupku

Do meritornog okončanja spora već u prethodnom postupku može doći na temelju dispozicija stranaka, pri čemu su ponajprije važne izričite i prešutne dispozicije tuženika. Izričito priznanje tužbenog zahtjeva dovodi u pravilu do presude na temelju priznanja (čl. 331. ZPP-a). Priznanje odlučnih činjenica, unatoč načelnom osporavanju tužbenog zahtjeva, može dovesti do presude bez održavanja rasprave (čl. 332.a st. 2. ZPP-a). Tuženikovo propuštanje da odgovori na tužbu tumači se kao priznanje činjeničnih navoda u tužbi što dovodi do presude zbog ogluhe, odnosno izostanka (čl. 330.b i 331. ZPP-a). To neće biti samo ako je tužitelj podnio nekonkluzivnu tužbu, u kojem bi slučaju načelno trebalo donijeti presudu bez održavanja rasprave umjesto kontumacijskih presuda (čl. 332.a st. 1. ZPP-a). S druge strane, tužiteljevo odricanje od tužbenog zahtjeva dovodi u pravilu do presude na temelju odricanja (čl. 331.a ZPP-a).

Ranije istraživanje autora pokazalo je da se ove presude donose razmjerno rijetko.⁹² To možda odražava i tipično držanje stranaka u prosječnoj parnici, ali i interes suda da predmet okonča kontradiktornom presudom. Podatke o vremenu potrebnom za njihovo donošenje nije jednostavno analizirati jer sud ne može (izravno) utjecati na to hoće li i kada stranke poduzeti svoje dispozicije poput priznanja ili odricanja. Tomu nije tako kod kontumacijskih presuda i (starih) presuda bez održavanja rasprave, koje su se donosile u roku od 8 do 17 mjeseci.⁹³ To iznova potvrđuje da je osnovni problem donošenja meritornih odluka u ovom stadiju relativna sporost sudova, a ne toliko primjena zakonskih normi.

Ovaj bi stav ipak trebalo relativizirati. U odnosu na kontumacijske odluke uočava se ozbiljni raskorak između teorije i prakse. Klasično je stajalište da se kontumacija tumači kao konkludentno priznanje činjenica. To znači da više nema potrebe da se provodi dokazni postupak jer su činjenice utvrđene (presumiranim) priznanjem, naravno ako je riječ o činjenicama koje mogu dovesti do prihvaćanja tužbenog zahtjeva (problem konkluzivnosti tužbe).⁹⁴ U praksi viših sudova, s druge strane, moguće je naći stajališta da kontumacijskim odlukama nema mjesta kada se tužba temelji samo na personalnim dokazima⁹⁵ ili kad je potrebno provesti vještačenje.⁹⁶ To znači da se

91 Juraj Brozović, „O mirovanju parničnog postupka i (ne)opravdanosti njegova napuštanja“, *Zbornik Pravnog fakulteta Sveučilišta u Rijeci* 37, br. 2 (2016): 1032.

92 Brozović, *Je li prethodni postupak doveo do koncentracije*, 727.

93 Brozović, *Je li prethodni postupak doveo do koncentracije*, 728-729.

94 Triva i Dika, *Građansko parnično procesno pravo*, 606-607 i 613-614.

95 Županijski sud u Velikoj Gorici, Gž 507/2021-3 od 7. lipnja 2021.

96 Tako starija sudska praksa cit. prema Triva i Dika, *Građansko parnično procesno pravo*, 614. Međutim, v. suprotnu (i ispravnu) odluku Županijskog suda u Varaždinu, Gž 1477/2016-2 od 15. ožujka 2017.

pretpostavka prema kojoj utemeljenost činjenica mora proizlaziti iz priloženih dokaza tumači vrlo široko i za tuženika na velikodušan način. Autor smatra da postoji oslonac u ZPP-u da hrvatski sudovi približe svoje odluke stajalištu literature.⁹⁷

Prerano je da bi se iznijeli zaključci o primjeni odredbe o novoj presudi bez održavanja rasprave uvedenoj 2019., no u njenom je slučaju problem i sama stilizacija norme. Do nje dolazi u slučaju kontumacije kada bi trebalo donijeti presudu zbog ogluhe (ili izostanka) jer su za to ispunjene sve pretpostavke, osim pretpostavke da utemeljenost tužbenog zahtjeva proizlazi iz činjenica navedenih u tužbi (čl. 332.a st. 1. ZPP-a). Za razliku od (stare) presude bez održavanja rasprave koju sud „može“ donijeti, nakon 2019. prema izričitoj odredbi, ovu vrstu presude sud mora („će“) donijeti. Autor navedeno smatra problematičnim ako bi sud zbog toga zasnovao odluku na činjenicama i dokazima o kojima tužitelju nije dana mogućnost raspravljanja (čl. 7. st. 3. ZPP-a). Problem je i u činjenici da se nekonkluzivnost tužbe odnosi i na situaciju kada su činjenični navodi u tužbi suprotni sadržaju priloženih dokaza, a takva vrsta nekonkluzivnosti ne može dovesti do istog rezultata (čl. 332.a st. 1. ZPP-a). Ovi su problemi, čini se, riješeni predloženim čl. 49. Nacrta te bi sada trebalo biti jasno da je donošenje ove presude procesna mogućnost, a ne dužnost suda koji umjesto njezina donošenja može zakazati pripremno ročište (čl. 284. st. 4. ZPP-a), posebno kad je to potrebno radi izbjegavanja presude iznenađenja (čl. 2. Nacrta), a novu vrstu presude moći će donijeti iz svih razloga nekonkluzivnosti tužbe.

5. ZAKLJUČENJE PRETHODNOG POSTUPKA I ZAKAZIVANJE ROČIŠTA ZA GLAVNU RASPRAVU

Na pripremnom se ročištu zaključuje prethodni postupak čime se neke parnične radnje stranaka nakon toga trenutka u cijelosti onemogućuju (čl. 189., 192., 196. st. 3. i 288.a st. 6. ZPP-a), a neke ograničavaju i čine dopustivima ovisno o ispunjenju dodatnih procesnih pretpostavki (čl. 190., čl. 288.a st. 6. i 299. ZPP-a).⁹⁸ U tom se smislu zaključenje prethodnog postupka može smatrati „graničnikom“.⁹⁹ Čini se da je to postupno, bez većih poteškoća, prihvatila i sudska praksa, iako su izvorno izazov bile odredbe o objektivnoj preinaci koja je do 2019. bila ograničena na prethodni postupak (usp. raniji čl. 190. ZPP-a).¹⁰⁰ U sudskoj je praksi viših sudova suđeno, možda i previše formalistički, da bez formalnog zaključenja prethodnog postupka ne mogu za stranke nastupiti pravne posljedice u pogledu procesnih prekluzija.¹⁰¹

97 To utemeljenje pronalazimo u odredbi prema kojoj se dokazuju samo sporne činjenice (čl. 221. ZPP-a), a ovako konkludentno priznate to očigledno nisu.

98 Za prigovor radi prijeba predviđen je isti režim kao za protutužbu, dok potpun učinak ostalih materijalnopравnih prigovora, koji se mogu iznositi do zaključenja glavne rasprave (*arg. ex* čl. 352. ZPP-a), ovisi o mogućnosti naknadnog iznošenja činjenica i dokaza.

99 Dragan Katić, „Preinaka tužbe, povlačenje tužbe, novi dokazi i nove činjenice, teret dokazivanja, test razmjernosti“, u: Darko Milković *et al.*, *Građansko pravo - sporna pitanja i aktualna sudska praksa - 2018. Zbornik radova* (Tuhelj: Pravosudna akademija, 2018.), 35.

100 Usp. Županijski sud u Velikoj Gorici, Gž 554/2017 od 25. rujna 2017. (koji je dopustio preinaku) i Županijski sud u Varaždinu, Gž 336/2018-2 od 28. ožujka 2019. (koji je nije dopustio).

101 Županijski sud u Bjelovaru, Gž R-93/15-2 od 18. veljače 2016. Slično i ranije VSRH, Revr

Nakon zaključenja prethodnog postupka slijede pripreme dokazne radnje: imenovanje vještaka i određivanje njihova zadatka, nalog za pribavljanje isprava (čl. 286. st. 3. u vezi s čl. 232. st. 3. i 233.-234. ZPP-a), poziv svjedocima (čl. 289. ZPP-a) te određivanje uviđaja (čl. 290. st. 3. u vezi s čl. 293. ZPP-a). Ove će radnje također naći mjesto u najavljenom planu upravljanja postupkom.

Iako je formalno zakazivanje ročišta za glavnu raspravu iduća radnja nakon zaključenja prethodnog postupka, sud može odlučiti da odmah otvori glavnu raspravu i započne dokazni postupak (čl. 292. st. 8. ZPP-a).¹⁰² To se odnosi ne samo na gore spomenute pripreme dokazne radnje koje su po svojem karakteru ionako dio pripremnog stadija, već i na personalne dokaze koji se izvode na glavnoj raspravi. Ima li ili ne mjesta primjeni ove odredbe ovisi o okolnostima predmeta. U jednostavnim predmetima u kojima se dokazni postupak sastoji samo od čitanja isprava i saslušanja svjedoka i/ili stranaka, sud može, anticipirajući rezultat raspravljavanja na pripremnom ročištu, na njega odmah pozvati i svjedoke te pribaviti isprave koje je potrebno pribaviti od trećih (čl. 293. ZPP-a). Naravno, u složenijim predmetima neizbježno je da se održi još (barem) jedno ročište. No, provođenje glavne rasprave na istom ročištu makar samo u odnosu na dio dokaza bitno ubrzava postupak,¹⁰³ a broj se radnji smanjuje, pa ih je lakše i vremenski koordinirati i organizirati.

6. ZAKLJUČAK

Čini se da stara procjena prof. Trive kako postojeći zakon najčešće treba samo pravilno primjenjivati umjesto da ga se mijenja¹⁰⁴ uvelike i dalje vrijedi. ZPP poznaje brojna ovlaštenja koja omogućuju sudu da učinkovito provede prethodni postupak, ali ih je nužno tumačiti u skladu s njihovom osnovnom svrhom. Važno je i da stranke i njihovi odvjetnici pomognu sudu u tom zadatku, na što su nedvojbeno obvezane nakon inkorporacije načela lojalne suradnje u hrvatski postupak. Nova ovlaštenja i dužnosti predviđene u Nacrtu mogle bi biti korisna smjernica prema istinskom ožvjljenju te suradnje, no to je nemoguće ako se reformska nastojanja u posljednja dva desetljeća ne tumače zajedno, kao dio iste bitke za koncentraciju postupka.

LITERATURA

1. Aralica, Tomislav. „O Noveli Zakona o parničnom postupku iz 2013.“. *Informator* br. 6167 (2013): 11.
2. Bilić, Vanja. „Novela Zakona o parničnom postupku iz 2013.“. *Informator* 61, br. 6156 (2013): 1-3.
3. Brozović, Juraj. „Je li prethodni postupak doveo do koncentracije i kraćeg trajanja

198/16-3 od 4. srpnja 2018.

¹⁰² U ranijem istraživanju autora do toga je došlo u gotovo desetini predmeta. Brozović, *Je li prethodni postupak doveo do koncentracije*, 748.

¹⁰³ Ako je prosječan razmak između ročišta četiri mjeseca (tako Brozović, *Je li prethodni postupak doveo do koncentracije*, 739), svako ročište manje znači znatnu uštedu u vremenu.

¹⁰⁴ Siniša Triva, „O otvorenom pravosuđenju“, *Godišnjak Pravnog fakulteta u Sarajevu* 21 (1973): 344.

- parničnog postupka?“. *Zbornik Pravnog fakulteta u Zagrebu* 71, br. 5 (2021): 715-766.
4. Brozović, Juraj. „O mirovanju parničnog postupka i (ne)opravdanosti njegova napuštanja“. *Zbornik Pravnog fakulteta Sveučilišta u Rijeci* 37, br. 2 (2016): 1011-1035.
 5. Brozović, Juraj. *Priprema i organizacija raspravljanja u parničnom postupku: doktorska disertacija*. Zagreb: Pravni fakultet, 2021.
 6. Čuveljak, Jelena. „Mirenje temeljem novele Zakona o parničnom postupku 2019.“. *IUSINFO* (2019), <https://www.iusinfo.hr/strucni-clanci/CLN20V01D2019B1318>
 7. Dika, Mihajlo. „Dokazivanje saslušanjem stranaka u parničnom postupku“. *Zbornik Pravnog fakulteta u Zagrebu* 55, br. 3-4 (2005): 1075-1100.
 8. Dika, Mihajlo. „Što nam donosi novela Zakona o parničnom postupku?“. U: *Tribina Pravnog fakulteta Sveučilišta u Zagrebu i Kluba pravnika grada Zagreba, Bilten br. 96*, ur. Jakša Barbić, str. ? Zagreb: Pravni fakultet, 2013.
 9. Dika, Mihajlo. *Građansko ovršno pravo*. Zagreb: Narodne novine, 2007.
 10. Dika, Mihajlo. *Građansko parnično pravo. Stranke, njihovi zastupnici i treći u parničnom postupku*. Zagreb: Narodne novine, 2008.
 11. Dika, Mihajlo. *Građansko parnično pravo. Tužba*. Zagreb: Narodne novine, 2008.
 12. Dori, Adriani i Vincent Richard. „Litigation Costs and Procedural Cultures – New Avenues for Research in Procedural Law“. U: *From Common Rules to Best Practices in European Civil Procedure*, eds. Xandra Kramer i Burkhard Hess, 303-352. Luxembourg: Nomos, 2018.
 13. Ervo, Laura. „Swedish-Finnish Preparatory Proceedings: Filtering and Process Techniques“. U: *Current Trends in Preparatory Proceedings. A comparative Study of Nordic and Former Communist Countries*, eds. Laura Ervo i Anna Nylund, 19-56. Dordrecht, Heidelberg, New York, London: Springer, 2014.
 14. E-savjetovanje o Nacrtu Zakona o izmjenama i dopunama Zakona o parničnom postupku. Pristup 31. ožujka 2022, <https://esavjetovanja.gov.hr/ECon/MainScreen?entityId=19732>.
 15. Galič, Aleš. „(In)compatibility of Procedural Preclusions with the Goals of Civil Justice: An Ongoing Debate in Slovenia“. U: *Goals of Civil Justice and Civil Procedure in Contemporary Judicial Systems*, ed. Alan Uzelac, 221-243. Dordrecht, Heidelberg, New York, London: Springer, 2014.
 16. Groen, Bart. „New Trends in Pre-action. General Report Civil Law“. U: *XIII World Congress of Procedural Law*, eds. Ada Pellegrini Grinover i Petronio Calmon, 242-256. Rio de Janeiro: Editora Forense, 2007.)
 17. Katić, Dragan. „Otvorena pitanja primjene ZPP-a od 1. travnja 2013. - Je li nam potrebna novela?“. *Aktualnosti hrvatskog zakonodavstva i pravne prakse* 21 (2014): 1049-1100.
 18. Katić, Dragan. „Preinaka tužbe, povlačenje tužbe, novi dokazi i nove činjenice, teret dokazivanja, test razmjernosti“. U: *Građansko pravo - sporna pitanja i aktualna sudska praksa - 2018. Zbornik radova*, Darko Milković *et al.*, 31-66. Tuhelj: Pravosudna akademija, 2018.
 19. Klein, Franz. *Pro futuro: Betrachtungen über Probleme der Civilproceßreform in Österreich*. Leipzig: Deuticke, 1891.
 20. Nacionalni plan oporavka i otpornosti (Vlada Republike Hrvatske, 2020.)
 21. Nacrt prijedloga Zakona o izmjenama i dopunama Zakona o parničnom postupku. Pristup 31. ožujka 2022., <https://esavjetovanja.gov.hr/ECon/MainScreen?entityId=19732>.
 22. Nylund, Anna. „Introduction to the Preparatory Stage of Civil Proceedings“. U: *Current Trends in Preparatory Proceedings. A comparative Study of Nordic and Former Communist Countries*, eds. Laura Ervo i Anna Nylund, str. 1-15. Dordrecht, Heidelberg, New York, London: Springer, 2014.
 23. Obiteljski zakon, Narodne novine, br. 103/15. i 98/19.
 24. Općinski građanski sud u Zagrebu, Povrv-253/2020-12 od 30. travnja 2021.
 25. Općinski sud u Osijeku, Pr-1455/2021-15 od 3. veljače 2022.
 26. Općinski sud u Varaždinu, Pr-131/2021-11 od 21. veljače 2022.

27. Ovršni zakon, Narodne novine, br. 112/12., 25/13., 93/14., 55/16., 73/17. i 131/20.
28. Pravilnik o naknadama za obavljanje službenih radnji izvan zgrade suda, Narodne novine, br. 38/14. i 127/19.
29. Radolović, Aldo. „Pripremanje i organizacija glavne rasprave u građanskom sudskom (parničnom) postupku“. *Zbornik Pravnog fakulteta Sveučilišta u Rijeci* 23, br. 1 (2002): 271-293.
30. Rensen, Hartmut. *Die richterliche Hinweispflicht*. Bielefeld: Giesecking, 2002.
31. Rosenberg, Leo. *Zivilprozessrecht*, 16. Aufl. München: C. H. Beck, 2004.
32. Schwarzer, William W. i Alan Hirsch. *The Elements of Case Management*. 3. ed. Washington D.C.: Federal Judicial Center, 2017.
33. Sessa, Đuro. „Presude“. U: Novine u parničnom postupku, ur. Marica Kuzmić i Jasminka Hercigonja, 170-186. Zagreb: Inženjerski biro, 2003.
34. Storme, Marcel. „Tomorrow’s Civil Trial“. U: Marcel Storme *et al.*, *The recent tendencies of development in civil procedure law - between east and west*. Vilnius: Vilnius University, 2007.
35. Triva, Siniša i Mihajlo Dika. *Gradansko parnično procesno pravo*. 7. izd. Zagreb: Narodne novine, 2004.
36. Triva, Siniša. „O otvorenom pravosuđenju“. *Godišnjak Pravnog fakulteta u Sarajevu* 21 (1973): 343-364.
37. Ude, Lojze. *Civilno procesno pravo*. Ljubljana: Uradni list, 2007.
38. Uredba (EZ) br. 805/2004 Europskog parlamenta i Vijeća od 21. travnja 2004. o uvođenju europskog naloga za izvršenje za nesporne tražbine, SL L 143, 30.4.2004.
39. Ustavni sud Republike Hrvatske, U-III-2028/2002 od 8. srpnja 2004.
40. Uzelac, Alan, Marko Bratković i Ella Mileković. „Dostava preko sudske oglasne ploče: mogućnosti i ograničenja“. U: *Zbornik radova s IV. međunarodnog savjetovanja Aktualnosti građanskog procesnog prava – nacionalna i usporedna pravnoteorijska i praktična dostignuća*, eds. Dinka Šago *et al.*, 455-468. Split: Pravni fakultet, 2018.
41. Uzelac, Alan. „Accelerating Civil Proceedings in Croatia - A History of Attempts to Improve the Efficiency of Civil Litigation“. U: *History of Delays in Civil Procedure*, ed. C.H. van Rhee, 283-313. Maastricht: Intersentia, 2004.
42. Uzelac, Alan. „Croatia: Omnipotent Judges as the Cause of Procedural Inefficiency and Impotence“. U: *Civil Litigation in China and Europe*, eds. C. H. Remco van Rhee i Fu Yulin, 197-221. Dordrecht, Heidelberg, New York, London: Springer, 2014.
43. Uzelac, Alan. „Reforming Mediterranean Civil Procedure: Is there a Need for Shock Therapy?“. U: *Civil Justice between Efficiency and Quality: From Ius Commune to the CEPEJ*, eds. C. H. van Rhee i Alan Uzelac, 71-99. Maastricht: Intersentia, 2008.
44. Visoki trgovački sud Republike Hrvatske, Pž 4340/2017-4 od 15. siječnja 2019.
45. Visoki trgovački sud Republike Hrvatske, Pž 6905/2019-2 od 2. siječnja 2020.
46. Visoki trgovački sud Republike Hrvatske, Pž1188/06 od 22. veljače 2006.
47. Vrcić, Ivana. „Mirenje prema izmjenama i dopunama Zakona o parničnom postupku 2019.“. *Zbornik Pravnog fakulteta Sveučilišta u Rijeci* 41, br. 1 (2020): 423-433.
48. Vrhovni sud Republike Hrvatske, Gr1 164/2021-2 od 6. svibnja 2021.
49. Vrhovni sud Republike Hrvatske, Gr1 165/2021-2 od 3. svibnja 2021
50. Vrhovni sud Republike Hrvatske, Gr1 570/13-2 od 24. rujna 2013.
51. Vrhovni sud Republike Hrvatske, Gr1 787/13-2 od 3. ožujka 2014.
52. Vrhovni sud Republike Hrvatske, Gr1-375/17 od 12. rujna 2017.
53. Vrhovni sud Republike Hrvatske, Gž 13/2019-8 od 15. listopada 2019.
54. Vrhovni sud Republike Hrvatske, Rev 1330/2015-2 od 25. studenoga 2015.
55. Vrhovni sud Republike Hrvatske, Rev 1519/14-2 od 11. srpnja 2018.
56. Vrhovni sud Republike Hrvatske, Rev 1590/09-2 od 30. ožujka 2011.
57. Vrhovni sud Republike Hrvatske, Rev 3838/2018-2 od 9. siječnja 2019.
58. Vrhovni sud Republike Hrvatske, Rev 603/10-2 od 9. lipnja 2011.

59. Vrhovni sud Republike Hrvatske, Revd 548/2020-2 od 10. ožujka 2020.
60. Vrhovni sud Republike Hrvatske, Revr 198/16-3 od 4. srpnja 2018.
61. Vrhovni sud Republike Hrvatske, Revr 423/14-2 od 3. siječnja 2018
62. Vrhovni sud Republike Hrvatske, Revr 66/15-2 od 14. siječnja 2015.
63. Vrhovni sud Republike Hrvatske, Revr-28/04 od 14. siječnja 2009.
64. Vrhovni sud Republike Hrvatske, Revt 314/15-2 od 14. travnja 2016.
65. Vrhovni sud Republike Hrvatske, Rev-x-148/10-2 od 24. studenog 2010.
66. Vrhovni sud Republike Hrvatske, Su-IV-16/2021-14 od 5. srpnja 2021.
67. Vrhovni sud Republike Hrvatske, Su-IV-162/2021 od 31. ožujka 2021.
68. Vrhovni sud Republike Hrvatske, Su-IV-19/15-15 od 16. studenoga 2015.
69. Vučković, Vladimir. „Presumirano povlačenje tužbe u redovnom parničnom postupku – prikaz zakonodavnog uređenja i sudske prakse“. *Hrvatska pravna revija* (2019): 27-30.
70. Zaključci sa sastanka predsjednika Građanskog odjela Vrhovni sud Republike Hrvatske-a s predsjednicima građanskih odjela županijskih sudova RH, Su-IV-246/2015. od 17. rujna 2015.
71. Zakon o izmjenama i dopunama Zakona o parničnom postupku, Narodne novine, br. 70/19.
72. Zakon o medijima, Narodne novine, br. 59/04., 84/11. i 81/13.
73. Zakon o mirenju, Narodne novine, br. 18/11.
74. Zakon o osobnoj iskaznici, Narodne novine, br. 62/15., 42/20. i 144/20.
75. Zakon o parničnom postupku, Narodne novine, br. 53/91., 91/92., 58/93., 112/99., 88/01., 117/03., 88/05., 02/07., 84/08., 96/08., 123/08., 57/11., 148/11., 25/13., 89/14. i 70/19.
76. Zakon o poštanskim uslugama, Narodne novine, br. 144/12., 153/13., 78/15. i 110/19.
77. Zakon o pravdnem postupku, Uradni list, br. 26/99., 96/02., 12/03., 58/03., 2/04., 36/04., 69/05., 90/05., 43/06., 52/07., 73/07., 45/08., 111/08., 57/09., 12/10., 50/10., 127/10., 75/12., 40/13., 92/13., 10/14., 48/15., 6/17., 10/17., 16/19., 70/19 i 1/2022.
78. Zakon o prebivalištu, Narodne novine, br. 144/12. i 158/13.
79. Zakon o radu, Narodne novine, br. 93/14., 127/17. i 98/19.
80. Zakona o arbitraži, Narodne novine, br. 88/01.
81. Zuckerman, Adrian A. S. *On Civil Procedure: Principles of Practice*. 3. ed. London: Sweet and Maxwell, 2013.
82. Zuglia, Srećko i Siniša Triva. *Komentar Zakona o parničnom postupku. Svezak 2*. Zagreb: Narodne novine, 1957.
83. Županijski sud u Bjelovaru, Gž R-93/15-2 od 18. veljače 2016.
84. Županijski sud u Bjelovaru, Gž-369/07-2 od 15. ožujka 2007.
85. Županijski sud u Dubrovniku, Gž-199/2019-2 od 28. kolovoza 2019.
86. Županijski sud u Karlovcu, Gž 562/2021-2 od 5. srpnja 2021.
87. Županijski sud u Koprivnici, Gž-986/2021-2 od 1. rujna 2021.
88. Županijski sud u Osijeku, Gž 1945/2014 od 19. ožujka 2015.
89. Županijski sud u Puli, Gž-117/14 od 3. veljače 2014.
90. Županijski sud u Splitu, Gžmal-1486/2012 od 28. studenog 2013.
91. Županijski sud u Varaždinu, Gž 1477/2016-2 od 15. ožujka 2017.
92. Županijski sud u Varaždinu, Gž 336/2018-2 od 28. ožujka 2019.
93. Županijski sud u Varaždinu, Gž 475/2020-2 od 24. rujna 2020.
94. Županijski sud u Varaždinu, Gž 730/2020-2 od 19. kolovoza 2020.
95. Županijski sud u Varaždinu, Gž 742/2021-3 od 16. lipnja 2021.
96. Županijski sud u Varaždinu, Gž 744/2017-2 od 12. kolovoza 2018.
97. Županijski sud u Varaždinu, Gž 909/2017-2 od 22. veljače 2018.
98. Županijski sud u Varaždinu, Gž 93/2019-3 od 10. veljače 2020.
99. Županijski sud u Varaždinu, Gž Ovr-923/16 od 21. ožujka 2017.
100. Županijski sud u Varaždinu, Gž-246/2017-2 od 4. srpnja 2018.
101. Županijski sud u Varaždinu, Gž-485/2020-2 od 17. prosinca 2020.

102. Županijski sud u Velikoj Gorici, Gž 507/2021-3 od 07. lipnja 2021.
103. Županijski sud u Velikoj Gorici, Gž 554/2017 od 25. rujna 2017.
104. Županijski sud u Zadru, Gž 246/2021-2 od 21. ožujka 2022.
105. Županijski sud u Zadru, Gž-613/16 od 2. ožujka 2016.
106. Županijski sud u Zagrebu, Zapisnik sa sastanka predsjednika vijeća građanskog odjela održanog 23. travnja 2013.

Juraj Brozović*

Summary

EFFECTIVE CONDUCT OF THE PREPARATORY PROCEEDINGS

The preparatory proceedings have existed for more than a decade in Croatian civil proceedings, but research has shown that it has not yet fulfilled its basic function in terms of speeding up and concentrating civil proceedings. This can be partly explained by the gradual and, to certain extent, casual approach to the reforms which have not always been done consistently and precisely, but also by the misunderstanding of the meaning of this special stage in the jurisprudence, i.e. the meaning of the tasks meant to be undertaken within it. The purpose of this paper is to (re)interpret the legal provisions on preparatory proceedings by applying modern understanding of civil justice, based on the results of empirical research and available case law, to analyze their application in the case law of higher courts and to give recommendations on how to make preparatory proceedings more effective in each of its substages. This paper also shows a critical departure from the existing practice and points out the significance of the announced amendments to the Civil Procedure Act of 2022.

Keywords: *preparatory proceedings; concentration of proceedings; efficiency.*

* Juraj Brozović, Ph.D., Assistant, University of Zagreb, Faculty of Law; juraj.brozović@pravo.hr. ORCID: <https://orcid.org/0000-0003-2362-4580>.

